

**MATRICE SIGILARE DIN
COLECȚIA MUZEULUI MUNICIPAL RÂMNICU SĂRAT
(1851 – 1920)**

Marius Gabriel NECULAE

**SEAL MATRICES OF THE COLLECTION
OF RAMNICU SARAT MUNICIPAL MUSEUM (1851 – 1920)**

ABSTRACT

This paper aims to present 4 circular seal matrices from the collection of Ramnicu Sarat Municipal Museum, that were issued between 1851 and approximately 1920, being in use of the organisations (associations, institutions and authorities) of the former Ramnicu Sarat county.

The first matrix (copper, 31 mm, incision) since 1851 was in use of the association of merchants and craftsmen who paid a certain tax called the patent. As central design of the die it has the Wallachian eagle with its head turned to the right and a cross in its beak. Under the eagle it reads the year 1851. The circular legend is written in Romanian with Cyrillic alphabet. The eagle, an ancient symbol of Wallachia, can be documented in the 18th and 19th centuries on many seal matrices, as casts on documents and decoration, alone, in many variants. After 1862, the Wallachian eagle shares the shield from the design of seal matrices together with the Moldavian auroch, as coat of arms of the United Principalities of Romania. The eagle symbolizes courage, determination, flight to heights.

The second (copper, 36 mm, excision) was in use of the Ramnicu Sarat county hospital, since 1882. As central design of the die it has a horse galloping to the right and below it reads the year 1882. The circular legend is written in Romanian with Latin alphabet.

The third seal matrix (copper, 40 mm, incision) belonged to the commune of Corbu, the former Ramnicu Sarat county, since 1919. As central design of the die it has a crowned polish shield, with a horse in the centre and the numbers 19-19 (right-left). The circular legend is written in Romanian with Latin alphabet.

The fourth (copper, 31 mm, excision, poor state of conservation) was in the use of the Prefecture of the Ramnicu Sarat county, few known casts of it existing on the documents of the National Archives of Romania, from the third decade of the 20st

Century. As central design of the die it features a horse galloping to the right. The circular legend is written in Romanian with Latin alphabet.

The use of the horse galloping to the right on the seal matrices, as symbol of the former Ramnicu Sarat county, can be documented in other 325 matrices that are kept at the National Archives of Romania, in one from a private collection, as well as in the casts on hundred documents issued by organisations of the town and of the former Ramnicu Sarat county.

These seal matrices, as historical sources, are important for the local history, as they show the evolution and the use of the symbols of the former Ramnicu Sarat county, as well as the evolution of the organisations that they belonged to.

Cuvinte cheie: matrice sigilară, Râmnicu Sărat, acvila Țării Românești, calul, stemă, fost județ

Keywords: seal matrix, Ramnicu Sarat, Wallachian eagle, horse, coat of arms, former county

Articolul de față își propune să prezinte un număr de patru matrice sigilare, utilizate de organizații (două autorități publice, o instituție și o asociație) care nu mai există, de pe teritoriul orașului și fostului județ Râmnicu Sărat, în perioada 1851 - 1948. Având simboluri și legende ce amintesc de monarhie, toate piesele sunt inedite, descoperirea celei dintâi fiind făcută de familia celui care a pastrat-o, după decesul respectivei persoane. Reprezentând crâmpie din istoria Râmnicului Sărat, ele au fost donate Muzeului Municipal din localitate.

Sursele sfragistice – matrice sigilare și amprente lor – sunt importante ca izvoare istorice, în cazul nostru arătându-ne evoluția simbolurilor Râmnicului Sărat și folosirea acestora, pe de o parte, precum și evoluția organizațiilor cărora le-au aparținut, chiar a uzanțelor legale din Țara Românească, Principatele Unite și România, privind folosirea simbolurilor naționale de către diferite tipuri de organizații.

1. Matrice sigilară rotundă¹ (31 mm), din alamă, gravată prin incizie, având în câmp acvila cruciată, stând pe o terasă, cu aripile deschise și zborul în jos, capul spre aripa dreaptă, iar corpul conturnat, având dedesubt gravat anul 1851. În exergă, legenda circulară, scrisă cursiv, în limba română, cu caractere chirilice: „**Старостіе Пт: ораш: Рѣмніс**” (Starostia patentarilor oraș Râmnic).

Reprezentarea acvilei de pe această matrice se înscrie în tiparele din timpul domniei lui Barbu Știrbei² (iunie 1849 - 29 octombrie 1853 și 5 octombrie 1854 - 25 iunie 1856). De altfel, prin reprezentarea acvilei fără scut,

¹ Muzeul Municipal Râmnicu Sărat, secția de istorie, fond bunuri istorico-documentare, inv. 1732.

² Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 62.

cu aripile deschise, ținând în cioc crucea cu extremitățile brațelor drepte, se poate considera că specimenul respectiv se încadrează în tipologia reprezentărilor sfertului de veac cuprins între Regulamentele Organice, până după Unire, când armele oficiale ale Țării Românești s-au transformat din stemă în emblemă³, fiind extrem de rare, în acest interval temporal, reprezentările acvilei incluse într-un scut⁴. Matricea respectivă a servit la autentificarea actelor emise de către Starostia patentarilor din orașul Râmnicu Sărat.

Patentarii erau negustorii și meșteșugarii care nu plăteau capitație, achitând în schimb o patentă fixă. Conform art. 90 din Regulamentul Organic al Țării Românești⁵, meșteșugarii plăteau patenta împărțiți în două clase: 90 lei („meșterii cei mari”) și 50 lei („meșterii obișnuiți”). Negustorii erau împărțiți în trei clase, dând patenta: clasa I (negustorii ce aveau dreptul să facă comerț cu ridicata și cu amănuntul, în țară și străinătate) - 240 lei; clasa a II-a (negustorii ce aveau dreptul să facă comerț cu ridicata și cu amănuntul, în țară) - 120 lei; clasa a III-a (negustorii ce aveau dreptul să facă comerț cu amănuntul, în țară) - 60 lei.

În anul 1831 existau 14747 de patentari în Țara Românească, iar în 1835, din rândurile patentarilor, 6246 erau negustori⁶. Cu privire la târgul Râmnicului, în 1824, datele menționează existența aici 221 prăvălii, 35 negustori de frunte, 60 de negustori de mijloc și 16 mici. În 1849 sunt consemnați 48 de patentari - negustori și meșteșugari, în următorii 3 ani numărul acestora ajungând la 152⁷, în 1853 fiind înregistrați 114 negustori⁸.

2. Matrice sigilară rotundă⁹ (36 mm), din alamă, gravată prin excizie, având în câmp un cal în galop, în profil, pe o terasă cu ierburi, prezentând dedesubt gravat anul 1882. În exergă, mărginită de un cerc liniar la interior, legenda circulară: • REGATUL ROMANIEI • SPITALUL JUD. R. SARAT.

Spitalul județean Râmnicu Sărat a început să funcționeze la 1 octombrie 1863, cu 15 paturi, ca urmare a mutării reședinței de județ de la Focșanii Munteni, la Râmnicu Sărat (1862). El era administrat de o comisie formată din:

³ *Ibidem*, p. 60.

⁴ Idem, *Evoluția armelor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII - XX)*, Editura Istros, Brăila, 2005, p. 181.

⁵ *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, vol. I, Întreprinderile „Eminescu” S.A., București, 1944, p. 24.

⁶ Gheorghe Platon, *Mutații social - economice în Principate (1821 - 1848)*, în *Istoria Românilor*, vol. VII, tom. I, Ed. Enciclopedică, București, 2003, p. 150.

⁷ Valeriu Nicolescu, *Un colț de Țară Românească: Județul Slam Râmnic*, vol. II, Editura Editgraph, Buzău, 2009, p. 8.

⁸ *Ibidem*, p. 6.

⁹ Muzeul Municipal Râmnicu Sărat, secția de istorie, fond bunuri istorico-documentare, inv. 1757.

prefect, președintele municipalității, medicul primar al districtului și cel al orașului¹⁰. Interesant este faptul că, în anul proclamării Regatului României (1881), cu privire la spitalul județean, se semnala că era nevoie urgentă de mobilier și lenjerie, construirea unui local corespunzător, spațiul închiriat fiind în cea mai deplorabilă stare¹¹. Pentru perioada 1880 – 1885, este documentat faptul că spitalul avea 20 de paturi¹², în 1887 numărul acestora crescuse la 30¹³, în 1889 la 35¹⁴, iar din 1895 este documentat că avea 40 de paturi¹⁵, lucru care se menține până în anul 1911¹⁶. În 1943 funcționau aici trei secții, cu un total de 95 de paturi¹⁷, după ce, în 1937, primise prin transfer și secțiile Spitalului „Bagdat” (înființat în 1834)¹⁸. În timpul Republicii Populare Române instituția a căpătat titulatura de spital raional, din 1968, până în 1994, a fost spital orășenesc, iar de atunci, până în prezent denumirea oficială este Spitalul Municipal Râmnicu Sărat.

Nu cunoaștem amănunte sigure despre existența unor matrice sigilare folosite de spital în perioada 1867 - 1882 (dacă aveau în câmp calul sau stema României, model 1867), însă ne sunt cunoscute două matrice mai timpurii, cu legenda: ROMÂNIA. SPITALUL DISTR. RIMNIC SĂRAT¹⁹. Acestea au în câmp un scut despicat, timbrat cu o coroană închisă, încărcat în dextera cu acvila cruciată și la senestra bourul cu stea între coarne²⁰. Luând în considerație

¹⁰ Dr. V. Troia, *Istoricul Serviciului sanitar din jud. R.-Sărat*, în Constantin Atanasiu, Paul Nicolescu, 1933 – *Almanahul Râmnicului Sărat*, Institutul de Arte Grafice, București, 1933, p. 65.

¹¹ V. Nicolescu, *op. cit.*, vol. V, Editura Editgraph, Buzău, 2013, pp. 281 – 282. Construcția unui nou edificiu pentru spital a început în primăvara lui 1886, fiind finalizată în 1887, (cf. L. G. Lupescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1887*, Tipografia P. Ph. Pecetescu, Râmnicu Sărat, 1887, p. 11).

¹² Ioan Georgescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1880*, în *Expunerea situațiunii județelor pe anul 1880*, București, Tipografia Statului, 1882, p. 235; L. G. Lupescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1885*, Tipografia P. Ph. Pecetescu, Râmnicu Sărat, 1885, p. 9.

¹³ Idem, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1887*, p. 11.

¹⁴ I. C. Robescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1889*, Tipografia P. Ph. Pecetescu, Râmnicu Sărat, 1889, p. 2.

¹⁵ Th. Vasiliu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1895*, Tipografia Gazetei Săteanului, Râmnicu Sărat, 1896, p. 13.

¹⁶ C. Iorgulescu, *Expunerea situațiunii județului Râmnicu Sărat pe anul 1911*, Tipografia A. Posmantir, Râmnicu Sărat, 1911, p. 55, precum și expunerile din perioada 1896 – 1909, realizate de prefecti.

¹⁷ V. Nicolescu, *op. cit.*, vol. V, pp. 282 – 283.

¹⁸ *Ibidem*, p. 288.

¹⁹ A.N.I.C., colecția de matrice sigilare (inv. 2361), nr. 11064 – 11065.

²⁰ Mai multe detalii despre acest model și folosirea elementelor sale la matricele sigilare ale Prefecturii Buzău, vezi Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Matrice sigilare aparținând*

faptul că spitalul a fost înființat în 1863, dar și că până la unirea instituțiilor (implicit, a stemelor - 1862²¹) nu întâlnim stemele unite, ci acvila, pentru instituțiile Țării Românești²², putem data folosirea celor două matrice în perioada 1863 - 1867.

3. Matrice sigilară rotundă²³ (40 mm), din alamă, gravată prin incizie, având în câmp un scut polonez. Scutul este inclus de un pavilion, căptușit cu hermină, cu ciucuri, timbrat cu o coroană închisă. Pe lateralele scutului (senestra - dextra.) avem câte o panglică cu cifrele (19 - 19). În centrul scutului este reprezentat un cal, în galop, spre dextra, cu botul deschis și coada ridicată. În exergă, legenda circulară, scrisă pe două rânduri sus și două rânduri jos: REGATUL ROMANIEI / JUDEȚ R. SARAT / PRIMARIA COMUNEI / CORBU.

Comuna Corbu (care și-a luat numele de la moșia Corbu, fostă proprietate a Mănăstirii Măxineni, dată ca împrumut la 1864²⁴), era alcătuită, la 1896, din cătunele Corbul (reședința, la nord) și Chioveanu (la sud), având o populație de 1540 locuitori²⁵. La recensământul din 1930, satele Corbu-Nou (reședința) și Corbu-Vechi aveau o populație de 1525, respectiv 313 suflete²⁶. A făcut parte, de la 1860, din Plasa Marginea de Jos²⁷, pentru ca, de la 1 mai 1904²⁸ până în 1925, să o găsim în Plasa Măicănești²⁹, în 1931 să

Prefecturii județului Buzău, în *Analele Buzăului*, V, Buzău, 2013, pp. 271 - 280 și Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, pp. 145 - 157.

²¹ Anca Vasilescu, *Despre sigiliul personal al domnitorului Alexandru Ioan Cuza*, în *Cercetări Numismatice*, I, București, 1978, pp. 109 - 112.

²² Cătălina Opaschi, *Trei sigilii care amintesc de Unirea Principatelor aflate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie*, în *Cercetări Numismatice*, IV, București, 1982, pp. 183 - 189; Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, pp. 146 - 149.

²³ Muzeul Municipal Râmnicu Sărat, secția de istorie, fond bunuri istorico-documentare, inv. 1758.

²⁴ V. Nicolescu, *op. cit.*, vol. II, p. 175.

²⁵ Grigore Gr. Dănescu, *Dicționarul geografic, statistic și istoric al județului Râmnicu Sărat*, Socec, București, 1896, pp. 78 - 80. Informațiile din *Dicționarul* lui Gr. Dănescu sunt preluate, sumar și în G. I. Lahovari, C. I. Brătianu, G. G. Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, vol. II, Editura Socec, București, 1899, p. 640.

²⁶ *Recensământul general al populației din 1930*, vol. II, p. 360, <https://archive.org>, accesat pe 01.08.2019.

²⁷ Harta Districtului Râmnicu Sărat (1864), editată de Maiorul D. Pappasoglu; *Legea privind organizarea administrativă (1892)*, în *Gazeta Săteanului*, an, IX, nr. 19 - 20 (187 - 188), noiembrie 1892, p. 346; Grigore Gr. Dănescu, *op. cit.*, p. 78; A.N.I.C., colecția de matrice sigilare (inv. 2361), nr. 10773 - 10774 (matrice cu anul 1882); Al. P. Tătăranu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1903*, Tipografia Gazetei Săteanului, Râmnicu Sărat, 1903, p. 4.

²⁸ Idem, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1904*, Tipografia A. Posmantir, Râmnicu Sărat, 1904, p. 6; I. M. Alexandrescu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1905*, Stabilimentul de Arte Grafice Progresul, Ploiești, 1905, pp. 4 -

fie în componența comunei Măxineni din Plasa Câmpul³⁰, iar în 1938, iarăși comună, în nou înființata plasă I. G. Duca³¹. După instaurarea regimului comunist, comuna a fost trecută, pentru scurt timp, la Regiunea Putna (raionul Măicănești, 1950), Regiunea și raionul Galați (1952), ca apoi să treacă la raionul Brăila (1956). În 1968, comuna Corbu a fost desființată, satele sale făcând parte în prezent din comuna Măxineni, jud. Brăila³².

4. Matrice sigilară rotundă³³ (31 mm), din alamă, gravată prin excizie, având în câmp un cal, în galop, pe o terasă. În exergă (între două cercuri liniare), legenda circulară (aproape ilizibilă): x ROMANIA x PREFECTURA JUD. R. SARAT. Matricea, prezentând urmele unor intervenții mecanice din trecut, este aplatizată și ilizibilă pe alocuri.

Ca organizație, Prefectura (Ocârmuirea) județului Râmnicu Sărat (districtului Slam Râmnic) exista încă dinainte de mutarea reședinței de la Focșanii Munteni la Râmnicu Sărat (1862), drept dovadă documentele existente la S.J.A.N. Buzău, care acoperă, cu lacune, perioada 1831 - 1950³⁴. Județul a fost condus de un ocârmuitor (1831 - 1858), apoi de administrator (1859 - 1863) și în cele din urmă, de prefect, ajutat de Consiliul Județean. În 1895, pe când era prefect Alexandru (Alec) Tătăranu³⁵, s-a început construcția *Palatului Administrativ și de Justiție*, finalizată în 1897³⁶ și care a fost, până în

5; C. Iorgulescu, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1908*, Tipografia A. Posmantir, Râmnicu Sărat, 1908, p. 7; Idem, *Expunerea situațiunei județului Râmnicu Sărat pe anul 1911*, p. 9.

²⁹ *Județul Râmnicu Sărat după noua împărțire administrativă*, (hartă), Institutul Cartografic „Unirea”, Brașov (Muzeul Municipal Râmnicu Sărat, secția de istorie, fond bunuri istorico-documentare, inv. 468).

³⁰ Octavian Moșescu, *Râmnicul Sărat – Călăuză*, Ed. Mărvan, București, 1931, p. 90, 92.

³¹ Radu Săgeată, *Evoluția organizării administrativ-teritoriale a României în perioada interbelică (1918 - 1940)*, în *Revista Geografică*, IX, Institutul de Geografie, Academia Română, 2002, pp. 158 - 166.

³² Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România, Buletinul Oficial, nr. 17/17 februarie 1968.

³³ Muzeul Municipal Râmnicu Sărat, secția de istorie, fond bunuri istorico-documentare, inv. 1759.

³⁴ Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale, în continuare S.J.A.N. Buzău, fond *Prefectura Râmnicu Sărat*, inv. 1272, 1339, 1340, 1411, 1950, cf. Listei fondurilor și colecțiilor date în cercetare de către Serviciul Județean Buzău, <http://arhivelenationale.ro/site/directii-judetene/buzau/>, accesat pe 01.08.2019.

³⁵ Din foștii prefecți, putem aminti aici pe cei care au avut o activitate remarcabilă: Ion I. Arion (1866 – 1868; 1871), Ion M. Alexandrescu (1889 – 1891; 1899 – 1901; 1904 – 1905), Al. P. Tătăranu (1895 – 1898; 1902 – 1904), Alexandru Alexandrescu (1905 – 1907; 1912 – 1914; 1921 – 1922; 1928 – 1931; 1932 – 1934), Nicolae Gălcă (1914 – 1918), Mitti Zamfirescu (1922 – 1926), Lazăr Dicescu (1931 – 1932), Grigore Gheba (1946).

³⁶ Marius Neculae, Ștefan Torcărescu, *120 de ani de la inaugurarea Palatului Administrativ și de Justiție din Râmnicu Sărat (1897 – 2017)*, în *Spații culturale*, nr. 54/2017, pp. 5 - 6.

1950, sediul Prefecturii, apoi al Sfatului Raional (1952 - 1968), Sfatului Popular Orășenesc (1968 - 1989), azi Primăria.

Amprenta acestei matrice poate fi observată pe documente deținute de S.J.A.N. Buzău (dec. 3, sec. XX)³⁷ și Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.)³⁸ și putem considera că a intrat în uz, cu aproximație, pe la 1920.

Ca simbolistică, pe cea mai veche dintre matrice avem acvila cruciată, iar pe celelalte trei întâlnim calul în galop, în profil, spre dextra, simbol al județului și apoi al orașului Râmnicu Sărat.

Acvila cruciată este un simbol oficial recunoscut de către autoritatea de stat a Țării Românești, din secolul al XIV-lea, până la ora actuală, fiind dovedit documentar prin vestigii incontestabile de ordin sigilar și monetar ca armerie tradițională a principatului muntean³⁹. Acvila – o pasăre heraldică de prim rang – simbolizează curajul, hotărârea, zborul spre înălțimi și, conform cerințelor heraldicii, trebuie reprezentată văzută din față, cu capul spre dreapta și aripile deschise⁴⁰.

Pentru perioada la care ne referim avem o multitudine de reprezentări ale acvilei cruciate, cu capul spre dextra sau conturnat, încoronată sau nu, aripile larg sau parțial deschise, uneori cu zborul în jos, cu și fără atribute în gheare, chiar pe matrice sigilare și amprente ale acestora de pe documente⁴¹, iar mai târziu, după Unirea Principatelor, însoțită de bourul Moldovei⁴² (pe matrice sigilare, presă și tipărituri, steaguri, amprente pe documente, pe diplome și medalii).

³⁷ S.J.A.N. Buzău, fond *Primăria Râmnicu Sărat*, dosar 4/1929, f. 29.

³⁸ A.N.I.C., fond *Comisia Consultativă Heraldică* (1921 - 1930), dosar 53/1922, f. 3, 49.

³⁹ Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, p. 43.

⁴⁰ Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Matrice sigilare ale Ministerului de Interne (1848 - 1881)*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, 2011, p. 23.

⁴¹ Idem, *Două matrice sigilare care au aparținut Ministerului celor din Întru (1848) și Ministerului Afacerilor Interne al României (1857)*, în *Pentru Patrie*, octombrie 2013, p. 41; Idem, *Matrice sigilare cu stema țării individualizând Unirea Principatelor Române*, în *Revista Arhivelor*, LXXXVIII, nr. 1 - 2, București, 2011, pp. 65 - 78; Idem, *Matrice sigilare ale Ministerului de Interne (1848 - 1881)*, pp. 5 - 17; Dan Cernovodeanu, *Evoluția armeriilor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII-XX)*, Pl. XXVIII - 1 - 4, LXIX - 1; A.N.I.C., colecția de matrice sigilare (inv. 2360), nr. 8067 bis. (matrice sigilară, excizie, alamă, 32 mm, în câmp - acvila încoronată cu zborul deschis, stând pe o terasă, legenda în limba română cu caractere chirilice - Comisia Catagraficească a județului Buzău 1853).

⁴² Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, Pl. XIV - 1-5, XV - 1-5, XVI - 1-4, XVII - 1-6, LIX - 6, LX - 5, LXI - 1-6, LXII - 1-6, LXIII - 1-5, LXIV - 1-6, LXV - 1-6, LXVI - 1-6, LXVII - 1-6, LXVIII - 1-6, LXIX - 1-6; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Matrice sigilare ale Ministerului de Interne (1848 - 1881)*, pp. 18 - 19; Idem, *Matrice sigilare ale Direcției Generale a Arhivelor Statului (1862 - 1947)*, în *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat - Crișana*, IX, Arad, 2014, pp. 84 - 102.

Pentru zona de referință există două reprezentări asemănătoare, pe amprente de sigilare de pe documente de epocă. Primul sigiliu (rotund) este semnalat de istoricul Valeriu Nicolescu⁴³, fiind prezent pe un proces verbal al membrilor Primăriei târgului Râmnic, din 2 ianuarie 1850, având în câmp o acvilă cruciată, redată asemănător reprezentării de pe matricea nr. 1, legenda scrisă cu litere chirilice și anul 1846. O a doua reprezentare este pe un document de la S.J.A.N. Buzău⁴⁴, fiind o amprentă rotundă, cu negru de fum. Pe această amprentă se poate observa, în câmp, acvila cruciată și încoronată, cu capul conturnat, aripile puțin deschise și zborul în jos, ținând sceptrul în gheara stângă și o sabie curbă în cea dreaptă. În exergă, legenda scrisă cu alfabet latin, cu majuscule, pe două rânduri concentrice: • ADMINISTRAȚIA DISTRICT: RIMNIK SARAT / PRINCIPATELE UNITE 1860.

Facem mențiunea că, până în prezent, nu s-a putut depista nicio altă amprentă sigilară (în afara celor de mai sus), cu acvila în câmp, cu proveniență de pe teritoriul fostului județ Râmnicu Sărat și nicio matrice sigilară existentă, din aceeași zonă, în colecția de matrice sigilare date în cercetare la A.N.I.C. Firește, acvila Munteniei apare împreună cu capul bour al Moldovei, ca stemă a Principatelor Unite, împărțind un scut despicat, timbrat cu o coroană închisă, în câmpul unor matrice emise în perioada 1862 – 1866, pentru entități din fostul județ Râmnicu Sărat⁴⁵.

Cel de-al doilea simbol, calul apare pe numeroase matrice, sigilii, documente, tipărituri și decorații⁴⁶, începând cu secolul al XVIII-lea, fiind folosit până la 1948 și după 1990. În oraș, simbolul apărea pe cișmele din fontă, stâlpi și pe clădiri (fosta vamă), în zilele noastre el putând fi observat doar pe fațada Colegiului Național „Alexandru Vlahuță”⁴⁷. Din perioada de referință, am avut posibilitatea să observăm acest simbol și pe o matrice a comunei Drogu (azi, sat în componența com. Galbenu, jud. Brăila), aflată într-o colecție particulară⁴⁸. După 1990, calul a fost preluat, în diferite versiuni, ca

⁴³ V. Nicolescu, *op. cit.*, vol. III, Ed. Editgraph, Buzău, 2010, pp. 507, 509.

⁴⁴ S.J.A.N. Buzău, fond *Primăria Râmnicu Sărat*, dosar 7/1864, f. 22.

⁴⁵ A.N.I.C., colecția de matrice sigilare (inv. 2361), nr. 10684, nr. 10689 – 10694, nr. 11057, nr. 11064 – 11066.

⁴⁶ Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, Pl. CXIV – 3, CXXVI – 5, CXXVII – 1, CXXIX – 1, CXXXI – 4, CXXXIV – 1 – 2, CXXXV – 1; Idem, *Evoluția armeriilor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII - XX)*, pp. 346 – 347, Pl. LXXX.

⁴⁷ Str. Tudor Vladimirescu, nr. 13.

⁴⁸ Matrice sigilară din alamă (35 mm), gravată prin excizie. În câmp prezintă un cal în galop, pe o terasă cu ierburi, în profil, spre dextra, dedesubt fiind anul: „1895”. În exergă, legenda circulară, cu majuscule, pe două rânduri: „X REGATUL ROMÂNIEI X COMUNA DROGU/ JUDEȚ R. SARAT - PL. ROMNICU DE JOS”, aflată în colecția Jantea I., căruia îi mulțumim pentru punerea la dispoziție. Necesitatea apariției acestei matrice poate fi pusă

emblemă neoficială a orașului, ca logo al unor instituții și O.N.G.-uri și ca simbol al mișcării pentru reînființarea fostului județ Râmnicu Sărat din anii 1990 - 1994, apărând chiar pe medalii emise de autoritățile locale (1994)⁴⁹ și fiind un element heraldic propus pentru stema localității.

Pe lângă exemplarele prezentate, amprente ale unor matrice cu acest simbol se pot întâlni pe documente emise/autentificate de către Primăria Râmnicu Sărat - 1882⁵⁰, Serviciul Administrativ al Prefecturii Județului Râmnicu Sărat (deceniile 3 - 4, sec. XX)⁵¹, Serviciul Tehnic din cadrul Primăriei Râmnicu Sărat (deceniile 3 - 5, sec. XX)⁵². Amprenta unei matrice asemănătoare cu nr. 3, dar a comunei Voetin (inclusă din 1950 în comuna Sihlea, jud. Vrancea), este prezentă pe un document din 1931, din colecția Muzeului Municipal Râmnicu Sărat⁵³. În colecția de matrice sigilare de la

în legătură cu alipirea comunelor din Plasa Grădiștea la Plasa Râmnicul de Jos, prin Legea privind organizarea administrativă din 1892, pe matricele existente până atunci apărând, pe lângă calul în galop din câmp, în legendă: „PL. GRĂDIȘTEA”, cf. A.N.I.C., colecția de matrice sigilare (inv. 2361), nr. 10801, nr. 10803 (an 1882), nr. 10960 (an 1877).

⁴⁹ Mai cu seamă, varianta cu calul din argint, spre dreapta, redat fantezist, cabrat la 45°, cu o coadă și coamă accentuate și stilizate excesiv, iar scutul timbrat cu o coroană din oțel, cu tocă purpurie, închisă, terminată printr-un glob cruciger, varianta existentă ca propunere, în planșa nr. 3 (306) - A.N.I.C., fond *Comisia Consultativă Heraldică* (1921 - 1930), dosar 53/1922.

⁵⁰ În câmp, un cal în galop, în profil spre dreapta, având dedesubt anul: „1882”. În exergă (separată printr-un cerc continuu), legenda circulară: „*REGATUL ROMÂNIEI* PRIMĂRIA COM. R. SARAT”. Amprenta poate fi observată pe cele două planșe ale planului băii comunității israelite din Râmnicu Sărat, datat 1891, ce se găsește la Sinagoga „Avrum Sehter” din Râmnicu Sărat (str. Gheorghii Lupescu, nr. 3), cf. Marius Neculae, *Baia comunității israelite din Râmnicu Sărat*, Analele Buzăului, V, Buzău, 2013, pp. 125 - 130. Amprenta respectivei matrice (1882) o avem și pe alte documente, de la S.J.A.N. Buzău, din care enumerăm: fond *Primăria Râmnicu Sărat*, dosar 1/1917, f. 8, f. 26, f. 51; dosar 3/1917, f. 3, f. 15; dosar 3/1918, f. 5; dosar 5/1918, f. 8 - 9. După război apare amprența unei alte matrice, cu stema Regatului României în câmp, ce poate fi observată la A.N.I.C., fond *Comisia Consultativă Heraldică* (1921 - 1930), inv. 1066, dosar 53/1922, f. 1 și f. 2, nr. 2 (unde amprența matricei din 1882 apare la nr. 4, cu mențiunea că era folosită atunci la *Oficiul Stări Civile*), respectiv S.J.A.N. Buzău, fond *Primăria Râmnicu Sărat*, dosar 4/1929, f. 34.

⁵¹ S.J.A.N. Buzău, fond *Primăria Râmnicu Sărat*, dosar 3/1930, f. 79. Amprență sigilară rotundă, cu cerneală roșie. În câmp avem un cal, în galop, pe o terasă, conturnat. În exergă, legenda circulară: „* PREFECTURA JUD. R.-SARAT* Serviciul Ad-tiv”.

⁵² *Ibidem*, colecția planuri, nr. 3, nr. 4, nr. 474; A.N.I.C., fond *Comisia Consultativă Heraldică* (1921 - 1930), dosar 53/1922, f. 2, nr. 5. Calul, inclus în scut, apare conturnat.

⁵³ Muzeul Municipal Râmnicu Sărat, secția de istorie, fond bunuri istorico-documentare, inv. 1758. Amprență sigilară rotundă, cu cerneală de culoare indigo. În câmp apare un scut polonez. Scutul este inclus de un pavilion, căpșușit cu hermină, cu ciucuri, timbrat cu o coroană închisă. Pe lateralele scutului (senestra - dextra.) sunt prezente câte o panglică cu cifrele (19 - 10?). În centrul scutului este reprezentat un cal, în galop, spre dreapta. În exergă,

A.N.I.C.⁵⁴ există nu mai puțin de 325 de matrice și fragmente de matrice, ale unor autorități din fostul județ Râmnicu Sărat, cu acest simbol, iar în fondul Comisiunii Consultative Heraldice întâlnim amprentele matricelor folosite de majoritatea autorităților din județ (202 amprente), până în 1922, multe cu acest simbol, precum și propunerile și stemele aprobate pentru județul și orașul Râmnicu Sărat⁵⁵. Tot la A.N.I.C. putem întâlni și amprentele unor matrice sigilare aparținând unor sate din județ, având calul în câmp și legenda în limba română, cu grafie chirilică, matrice ce pot fi datate în primii ani de după Unirea Principatelor⁵⁶.

Intrarea în folosință a celor trei matrice având simbolul calului poate fi pusă în legătură cu proclamarea României ca Regat (nr. 2, dar și matricea Primăriei din 1882), respectiv cu perioada tulbure a Războiului de Întregire și a retragerii armatelor Puterilor Centrale (nr. 3 și 4), când sediile primăriilor și prefecturilor din zonă au căpătat diverse întrebuițări, potrivit nevoilor ocupanților, în această perioadă fiind pierdute sau distruse numeroase documente și efecte⁵⁷. Ca dovadă a faptului că o serie de matrice s-au pierdut

legenda circulară, scrisă pe două rânduri sus și două rânduri jos: „•REGATUL ROMÂNIEI/ JUDEȚUL R. SARAT/ PRIMARIA COMUNEI/x VOETENU x”. Față de exemplarul nr. 3, calul este redat cu picioarele din față mai ridicate, botul închis și coama mai puțin stilizată.

⁵⁴ A.N.I.C., colecția de matrice sigilare, inv. 2361, cele 325 de piese fiind cuprinse între cele provenite din fostul județ Râmnicu Sărat, de la numerele 10681 bis, la 11062. Astfel, din cele peste 11.000 de piese din această colecție, 385 de piese (matrice sigilare și fragmente), aparțin unor organizații ce funcționau în fostul județ Râmnicu Sărat.

⁵⁵ *Ibidem*, fond *Comisia Consultativă Heraldică* (1921 - 1930), dosar 53/1922, f. 1 – 101, pl. 1 – 4; *Stemele Regatului României, județelor și municipiilor*, Fascicola I, Institutul Cartografic „Unirea”, Brașov, 1935, poz. 48.

⁵⁶ *Ibidem*, fond *Ministerul de Interne. Diviziunea Administrativă* (1859 - 1867), inv. 2601, dosar 325/1863, f. 90 - 91. Într-un document din anul 1863, în care membrii a 22 de consilii comunale se plâng prefectului asupra mutării reședinței subprefecturii plaiului Râmnicul de Sus, de la Băbeni la Răducești, există o serie de 22 de amprente sigilare, rotunde, în tuș, ale satelor Grebănu, Mocanu?, Murgești, Herăști, Valea Raței, Putreda, Olăreni, Tigoiu, Obrejița, Mărgăritești, Voetin, Jideni, Racovițeni, Sgârțiți de Sus?, Topliceni, Răducești, Bogza, Slobozia, Slobozia-Coroteni, Sihlea, Bălțați? și a comunei Căiata. Dintre acestea, ultimele două au, în câmp, calul în galop, pe o terasă, în profil spre dreapta, primele 19 având, calul în galop, conturnat, dedesubt *CATYΛ*/[numele satului] și legenda circulară (între două cercuri liniare), în exergă: Ж: СЛАМ Р МНИК. ПЛ:Р МНИКУ DE CYС (J[județul] Slam Rîmnic Pl[aiul] Rîmnicu de Sus). Din cele 22 de amprente, doar pe cea a comunei Căiata apare, apare sub cal, anul 1862.

⁵⁷ În adresa nr. 2509 din 24 iunie 1922 a Prefecturii Județului Râmnicu Sărat, înregistrată la Ministerul de Interne cu nr. 55382 din 30 iunie 1922, se arată că au fost trimise către minister „modele de sigilii existente la comunele rurale și Serviciul Județean al Prefecturii, restul fiind dispărute ca ocaziunea războiului 1916 – 1918”. A.N.I.C., fond *Comisia Consultativă Heraldică* (1921-1930), dosar 53/1922, f. 3.

datorită vremurilor vitrege, facem mențiunea că, printre cele aproximativ 202 de amprente de matrice sigilare existente în dosarul județului Râmnicu Sărat, la 1922, de la Comisiunea Consultativă Heraldică⁵⁸, se regăsesc doar nr. 4 și cea a Primăriei din 1882, lipsind amprentele pieselor 1-3, precum și cele ale comunei Drogu (1895), a comunei Voetin, a Serviciului Administrativ al Prefecturii (este mare posibilitatea ca aceasta să fie ulterioară anului 1922) și cea a districtului Râmnic (1860). De asemenea, facem mențiunea că, în colecția de matrice sigilare date în cercetare la A.N.I.C., nu am putut identifica nicio piesă cu care ar fi putut fi executate amprentele descrise, din fondul Comisia Consultativă Heraldică.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 1 – 101. Pot fi identificate aici 202 amprente (tuș și ceară), dintre care două ale Prefecturii Județului Râmnicu Sărat (inclusiv nr. 4), opt ale Primăriei Râmnicu Sărat (inclusiv cea din 1882, cea a Serviciului Tehnic și cea cu stema Regatului României), șapte ale Primăriei Focșani (din care una cu simbolul calului – 1862), cinci modele de la două plăși din județ și 180 de modele de la 75 de comune din județ, una cu legenda scrisă cu caractere chirilice (Focșanii Moldoveni, 1834), restul fiind cu alfabet latin.

1. Matrice sigilară Starostia patentarilor
din Râmnicu Sărat

2. Matrice sigilară Spitalul Județean
Râmnicu Sărat

3. Matrice sigilară Primăria Comunei Corbu

4. Matrice sigilară Prefectura Județului
Râmnicu Sărat

5. Amprentă matrice sigilară Administrația Districtului Râmnicu Sărat
(S.J.A.N. Buzău)

ARHIVELE NAȚIONALE - A.N.I.C.

6. Matrice sigilară a Comitetului Permanent al Județului Râmnicu Sărat, 1882
(A.N.I.C.)

ARHIVELE NAȚIONALE - A.N.I.C.

7. Amprentă matrice sigilară a satului Jideni, 1863 (A.N.I.C.)

8. Matrice sigilară Comuna Drogu, 1895 (colecția I. Jantea)

9. Amprentele matricelor sigilare folosite de către Primăria Râmnicu Sărat, 1922 (A.N.I.C.)